

Tourism and Recreation

<https://dergipark.org.tr/tourismandrecreation>

E-ISSN: 2687-1971

Girişimcilik eğiliminin ciddi serbest zaman faaliyetleri ve süre değişkenleri açısından incelenmesi

Investigation of entrepreneurial tendency in terms of serious leisure time activities and duration variables

Hasan Suat AKSU^{1*}, Alper KAYA², Mehmet DEMİREL³

¹Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, gazihansuat@gmail.com, 0000-0001-8196-129X

²Necmettin Erbakan Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, akaya@erbakan.edu.tr, 000-0002-0364-4122

³Necmettin Erbakan Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, mdemirel@erbakan.edu.tr, 0000-0003-1454-022X

MAKALE BİLGİSİ/ARTICLE INFO

Araştırma / Review Article

Anahtar Kelimeler:

Girişimcilik, Ciddi Serbest Zaman, Rekreasyon, Açık Alan Faaliyetleri, Kapalı Alan Faaliyetleri

Key Words:

Entrepreneurship, Serious Leisure, Recreation, Outdoor Activities, Indoor Activities

Gönderme Tarihi/Received Date:

28.10.2023

Kabul Tarihi/Accepted Date:

25.12.2023

Yayımlanma Tarihi/Published Online:

31.12.2023

DOI:

[10.53601/tourismandrecreation.1382501](https://doi.org/10.53601/tourismandrecreation.1382501)

ÖZET

Girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik yapılan çalışmaların ortak amacı, ulusların gelişimi için hayati bir rol oynayan girişimcilik faaliyetlerinin hangi faktörlere bağlı olarak değişebileceğini anlamlandırmaktır. Konuyla ilgili tasarlanan çalışmalar ağırlıklı olarak ekonomi alanı içerisinde değerlendirilebilirken, bireylerin serbest zamanlarında gerçekleştirdikleri faaliyetler ile girişimcilik eğilimleri arasında istatistiksel bir farklılık olup olmadığı henüz test edilmemiştir. Ciddi serbest zaman faaliyetleri kapsamı itibarıyla girişimcilik eğilimini etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle, bu betimsel tarama araştırmasının amacı, ciddi serbest zaman faaliyetlerine katılan bireylerin girişimcilik eğilimlerini, ilgilendikleri ciddi serbest zaman faaliyetinin türü ve bu faaliyete haftalık katılım süresi açısından incelemektir. Spor salonları ve doğa kulüpleri katılımcıları için 418 katılımcıdan elde edilen verilerle Manova testi yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, araştırmaya katılan bireylerin tercih ettikleri aktivite türü ile girişimcilik parametreleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Sonuç olarak, ciddi serbest zaman faaliyeti tercihi ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, faaliyet süresi değişkeni ile girişimcilik eğilimi arasında istatistiksel bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ABSTRACT

The common aim of the studies aimed at determining entrepreneurial tendencies is to make sense of the factors depending on which entrepreneurial activities, which play a critical role in the development of nations, may change. While the studies designed on the subject can be evaluated mainly within the field of economics, it has not yet been tested whether there is a statistical difference between the activities that individuals perform in their leisure time and their entrepreneurial tendencies. Serious leisure time activities are thought to affect entrepreneurial tendency in terms of their scope. In this respect, the aim of this descriptive survey research is to examine the entrepreneurial tendencies of individuals participating in serious leisure time activities in terms of the type of serious leisure time activity they are interested in and the duration of their weekly participation in this activity. The Manova test was conducted with the data obtained from 418 participants from gyms and nature clubs. According to the findings, no significant difference was found between the type of activity preferred by the individuals participating in the study and entrepreneurship parameters. As a result, while there is no significant difference between the preference for serious leisure activity and entrepreneurial tendency, it is concluded that there is a statistical difference between the activity duration variable and entrepreneurial tendency.

1. Giriş

İnsanlar yaşamlarını sürdürebilmek için gerekli olan yeme-içme, barınma ve uyku gibi temel ihtiyaçların yanı sıra ait olma ve sevgi, saygı duyma-duyulma ve kendini gerçekleştirme gibi (Berl vd., 1984) farklı ihtiyaçlara da gereksinim duyabilmektedir (Güzel vd., 2020; Kavlak vd., 2021). Bu ihtiyaçlar bireylerin serbest zamanlarını farklı şekillerde kullanabilmesine olanak sağlayabilmektedir (Bayram vd., 2020). Serbest zamanlar, bireysel ihtiyaçların

giderilmesi ve günlük rutin hayatın dışına çıkma gibi amaçlar kapsamında kullanılabilirdiği gibi bireyler tarafından dinlenmek, rahatlamak, kendini geliştirebilmek veya eğitim amacıyla kullanılabilir (Torkildsen, 2005). Bu kullanım, serbest zamanlar aracılığıyla bireylere birtakım fırsatlar sağlayabilmektedir. Kişinin sosyalleşmesi, bir gruba ait olma ihtiyacının giderilmesi, saygı duyma-duyulma ve kendine gerçekleştirme imkanına sahip olabilmesi serbest zamanların kullanımı akabinde elde edilebilecek faydalardan bazılarıdır (Aksu & Kaya, 2021). Bu zaman diliminde

* Sorumlu yazar /Corresponding author.

Arş. Gör., Selçuk Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, gazihansuat@gmail.com, 0000-0001-8196-129X

bireyler yeni beceriler elde edebilirler ve çeşitli faaliyetler kapsamında kendilerine kariyer imkânı oluşturabilirler (Patterson & Pegg, 2009). Kariyer imkanının oluşturulmasına katkı sağlayan rekreasyon faaliyetleri ciddi serbest zaman faaliyetleri kapsamında değerlendirilmektedir (Stebbins, 2016). Ciddi serbest zaman faaliyetlerine katılım sürecinde ve sonucunda elde edilmesi beklenen faydalar şu şekildedir: Stresin azaltılması (Bielinis vd., 2019), zihinsel-fiziksel ve ruhsal sağlığın gelişimi (Bano vd., 2013), zaman yönetim becerisi (Aksu & Kaya, 2021), kariyer imkânı (Lamont vd., 2014), risk alma davranışının gelişimi, karşılaşılması muhtemel problemleri önceden kestirebilme (Varol vd., 2022), kriz yönetimi becerisinin gelişimi (Hayosh, 2017) ve grup ile etkili işbirliği yapabilme becerisinin gelişimini (Aksu vd., 2022) olumlu yönde etkilediği belirtilmektedir. Ciddi serbest zaman faaliyetlerine katılım akabinde kişiye sağlayabileceği bu faydalar, aynı zamanda girişimcilik eğilimi ile de alakalı olabilir. Girişimcilik eğilimi ve dolayısıyla girişimcilik faaliyetlerinin artırılması, toplumsal ekonominin güçlendirilmesi noktasında önemlidir (Jones, 2010). Bu önemin, toplumların gelişmişlik seviyesinin bir göstergesi olan ekonomik güç ve ekonomik sürdürülebilirliğin vazgeçilmez bir unsur olmasından kaynaklanmaktadır (Wry vd., 2023). Ciddi serbest zaman faaliyetlerinin zaman yönetimi becerisini artırma potansiyeli (Aksu & Kaya, 2021), risk alma davranışının gelişimine (Varol vd., 2022) olan katkısı, kriz yönetimi becerisinin gelişimi c) ve grup ile etkili işbirliği yapabilme becerisinin gelişimine (Aksu vd., 2022) yönelik katkıları, girişimcilik eğiliminin bir göstergesi olan iş birliği, dış etkileri iyi bilme, güvenilir olma ve ilgilenim olgularını (Yao vd., 2016; Marcu vd., 2012; Sart, 2020) etkileyebileceği düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle, ciddi serbest zaman faaliyetleri ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir farklılık olabileceği varsayılmaktadır (H1).

Ciddi serbest zaman faaliyetlerine katılım süresinin de elde edilebilecek faydalar üzerinde etkili olabileceği çeşitli araştırmalar ile ortaya konulmuştur (Chauntry vd., 2022; Kavlak & Aksu, 2023; Varol vd., 2022). Varol vd., (2022) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada, ciddi serbest zaman faaliyetlerine katılım süresi arttıkça, bireyin risk alma ve ortaya çıkabilecek riskleri önceden analiz etme yeteneğinin arttığı tespit edilmiştir. Bu durumun, ciddi serbest zaman faaliyetlerine katılım süresinin, girişimcilik eğilimi özelliklerinden olan kriz yönetim becerisini (Hayosh, 2017) olumlu yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Kavlak & Aksu (2023) tarafından gerçekleştirilen bir çalışmada ise, ciddi serbest zaman faaliyetlerine katılım süresi arttıkça açık alan faaliyetlerini tercih etme olasılıklarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak açık alanda gerçekleştirilen ciddi serbest zaman faaliyetleri, bireye daha fazla fayda sağlama eğilimindedir (Kavlak & Aksu, 2023; Harper vd., 2021). Bu noktalardan hareketle, girişimcilik eğilimi alt boyutlarından olan iş birliği, dış etkileri iyi bilme, güvenilir olma ve ilgilenim olgularının doğrusal kombinasyonları, ciddi serbest zaman faaliyet süresine göre farklılaşmaktadır (H2).

2. Kuramsal Çerçeve

Ciddi serbest zaman kavramı George Stebbins tarafından ortaya atılmış bir kavramdır. Stebbins (1982) ciddi serbest zamanı; “özel olarak bilgi, beceri ve tecrübe isteyen, birey

açısından önemli, ilginç ve tatmin edici olan amatör, hobi ya da gönüllü faaliyetlerle alakalı olarak kariyer elde edilmesi istemiyle seçilmiş olan faaliyete sistematik bir şekilde katılım sağlayıp takip etmek amacıyla harcanan zaman dilimi” olarak tanımlamıştır. Bir başka tanımda ise ciddi serbest zaman; “katılımcıların çok önemli ve ilginç buldukları, özel beceri, bilgi ve deneyimlerini kazanma ve ifade etme odaklı bir kariyere başladıkları amatör, hobi veya gönüllü faaliyetin sistematik arayışı” olarak tanımlanmıştır (Adesoye & Ajibua, 2015). Ciddi serbest zamanın perspektifinin temelini, ciddi serbest zaman, gündelik serbest zaman ve projeye dayalı serbest zaman oluşturmaktadır (Elkington & Stebbins, 2014). Ciddi serbest zaman faaliyetlerine katılım türleri “hobici, amatör ve gönüllü” şeklinde olmak üzere üç türde gerçekleşmektedir. Hobi olarak katılım sağlayan bireyler, ciddi serbest zaman faaliyetlerine rekabetçi olmayan aktivitelere tamamen kişisel zevk ve ihtiyaçlar kapsamında katılım sağlayanlardır. Amatörler bilim, sanat, eğlence ve spor faaliyetlerine katılım sağlarlar ve ilgili alanlarda görülen profesyoneller bireylerle sürekli iletişim halinde olanlardır. Gönüllüler ise ciddi serbest zaman faaliyetlerine hobici ve amatör bir şekilde katılım sağlayan bireylerin bir karışımı olarak değerlendirilir (Stebbins, 2016). Ciddi serbest zaman faaliyetlerine katılım sonucunda bireyler ve sosyal faydalar elde edilebilir. Bireysel faydalar kapsamında ciddi serbest zaman; bireylerin tecrübe konusunda zenginleşmeleri, kendini gerçekleştirmeleri, kendini ifade etme biçimlerinin gelişmesi, bireysel imajın güçlenmesi, kişinin kendini tatmin etmesi, yenilemesi ve katılım sağlamış olduğu faaliyetten mâli anlamda getiri sağlamasına olanak sağlar. Sosyal fayda kapsamında; bireyin sosyalleşmesi, grup çalışmalarını gerçekleştirebilme ve katılım sağlanan faaliyet kapsamında da ilgili aktivitenin sosyal çevresine dahil olabileceği gibi faydalar sağlayabilmektedir (Cohen-Gewerc & Stebbins, 2013).

Girişimci ve girişimcilik kavramları son yıllarda üstünde fazlaca durulan, eğitsel anlamda kültürlere dayatılmaya çalışılan kavramlar olarak bilinmektedir. Toplumlar, işletmeler ve örgütler yaratıcılık ve girişimcilik kavramlarını, bu kültürü her üyesine bir değer olarak yerleştirmek istemektedir (Aydoğan, 2018). Girişimci, kar veya zarar riskini üstlenen, üretim faktörlerini bir araya getiren, üretim faktörlerini çeşitli işlemlerden geçirerek bireylerin istek ve beklentilerini karşılamak üzere çeşitli mal ve hizmetlere dönüştüren kişidir. Girişimcilik faaliyetlerinin artması durgun ekonomilerin hareketlenmesini, yeni iş sahalarının oluşturulmasını ve istihdam problemlerinin çözülmesine olanak sağlayabilmektedir.

Girişimcilik faaliyetleri sadece kâr elde etmek amacıyla yanında toplumsal fayda sağlama hedeflerini de kendi bünyesinde barındırır (Çakırcı, 2016; Işık & Uğurlu, 2021). Ege & İnce (2020), girişimciliği “ihtiyaçları karşılamak amacıyla emek ve sermaye gibi üretim faktörlerinin bir araya getirilmesi, bunu yaparken de risk üstlenerek yaratıcı ve yenilikçi çözümler üretilmesidir” şeklinde tanımlamıştır. Girişimcilik tarihsel kapsamda birçok farklı şekillerde ve anlamlarda değerlendirilmiş olsa da özellikle vurgulanan özelliği risk alma kavramını içermesidir. Fakat bu durum bugünkü süreçte yenilikçilik kavramını ön plana çıkarmaktadır. Girişimcilik “çok farklı alanlarda var olan ihtiyaçları görüp bunlara yenilikçi çözüm yolları bulan, sorunları fırsatlara dönüştürmede

öngörü sahibi, sadece kendi kârı için değil, içinde bulunduğu lider ruhlu bireylerin, bir diğer ifadeyle sosyal girişimcilerin faaliyeti” olarak da değerlendirilmektedir (Kümbül-Güler, 2010). Girişimcilik eğilimi ise bireysel faktörler ve çevresel faktörlerden oluşmakta olup kişilerin kendi işlerini yapma ve eyleme geçirme konusundaki istek ve azmini ifade etmektedir. Bu eğilim içerisinde finansal kaynaklar, eğitim durumu, rol modeller, çalışma tecrübesi, inanç, aile, kültür ve bireysel özellikler son derece önemlidir. Aynı zamanda girişimcilikte genel olarak bireylerin çalışma hayatına, kariyerine devamlılık istekleri, azimleri ve sebat etmeleri en temel kavramlardır (Myrzabekkyz vd., 2020; Mirza & Demiral, 2019).

Ciddi serbest zaman ve girişimcilik eğilimleri kavramlarına bakıldığında bireysel anlamda azim, sebat etme ve faaliyete devamlılık konuları açısından benzerlikler bulunduğu görülmektedir (Doistua vd., 2022; Carnicelli vd., 2021; Heidari vd., 2021). Literatüre bakıldığında gerek ciddi serbest zaman (Koç & Demirel, 2020; Frash & Blose, 2019; Lee & Ewert, 2019; Curran vd., 2018) ve gerekse girişimcilik eğilimi (Yao vd., 2016; Bilge & Bal, 2012; Marcu vd., 2012) konuları üzerinde çalışmalar bulunmasına karşın, İngilizce ve Türkçe literatür ekseninde her iki kavramın ele alındığı spesifik bir araştırmaya rastlanmamıştır (Lim, 2020). Fakat önceki paragraflarda da olduğu üzere, girişimcilik eğilimi ve ciddi serbest zaman faaliyetleri arasında anlamlı bir farklılık olması gerektiği düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle, ortak noktalara sahip bu iki kavramın incelenmesi ciddi serbest zaman ve girişimcilik olguları arasındaki farklılaşmaya ortaya koyması açısından önemlidir. Verilmiş olan bilgilerden hareketle bu betimsel tarama araştırmasının amacı, ciddi serbest zaman faaliyetlerine katılım gösteren bireylerin girişimcilik eğilimlerinin ilgililenen ciddi serbest zaman faaliyet türü ve bu faaliyete haftalık katılım süresi açısından incelemektir.

3. Yöntem

Bu çalışmada, ciddi serbest zaman faaliyetlerine katılımın ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığının tespit edilmesi amaçlandığından dolayı, araştırma nicel araştırma desenlerinden betimsel tarama modeline göre yürütülmüştür. Betimsel tarama modeli, bir araştırma konusunu genel bir şekilde anlamak veya literatürdeki bilgileri derlemek amacıyla kullanılan bir araştırma yöntemidir (Yıldırım, 2017). Bu model, genellikle konuyla ilgili önemli noktaları belirlemek, nicel veriler ışığında desteklemek ve mevcut araştırmaları özetlemek için kullanılır (Demirel vd., 2022).

3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Ankara'nın en büyük merkez ilçesi olan Çankaya'da bulunan kapalı spor salonları (fitness merkezleri, savunma sanatları kulüpleri) ve doğa kulüpleri (dağcılık ve trekking kulüpleri, kampçılık ve hava sporları kulüpleri) oluşturmaktadır. Çankaya'da bulunan kapalı spor salonlarını ve doğa kulüplerini tespit edebilmek amacıyla Google haritalar uygulaması kullanılmıştır. Araştırma sürecinde fitness merkezleri ve savunma sanatları ile ilgili olarak 96 mekân, doğa kulüpleri kapsamında ise; dağcılık & trekking, kampçılık ve hava sporları kulübü olarak 43

adet mekân tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda kapalı spor salonlarına ait 6258, doğa kulüplerine ait toplamda 1570 üyenin bulunduğu tespit edilmiştir. Toplamda 7828 bireyin evreni oluşturduğu bu çalışmada, %95 güven aralığı ve %5 hata payı ile 367 kişinin evreni temsil etme yeterliliğine sahip olduğu anlaşılmıştır (Ntoumanis, 2001). Örneklem yöntemi olarak olasılığa dayalı basit tesadüfi örneklem kullanılmıştır (Aslan, 2018). Tespit edilen kulüp ve merkezlere gidilerek anket formları bırakılmıştır. 1 ay sonunda ilgili merkezlere yeniden gidilerek, anket formları alınmıştır.

3.2. Veri Toplama Araçları ve Süreci

Araştırmada veri toplama aracı olarak, ölçümlenmek istenen değişkenlere yönelik olarak katılımcı formu (cinsiyet, yaş, ilgilendiği ciddi serbest zaman faaliyeti ve haftalık katılım süresine yönelik bilgileri içermektedir) ve “Bireysel Girişimcilik Eğilimi Ölçeği” kullanılmıştır. Bu çalışmada kullanılan anket yöntemi için Necmettin Erbakan Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 09/06/2023 tarihli ve 07 nolu toplantısında 2023/226 sayılı kararı ile izin alınmıştır.

Araştırma verileri Sart (2020) tarafından geliştirilen “Bireysel Girişimcilik Eğilimi Ölçeği” kullanılarak elde edilmiştir. İlgili ölçek 30 maddeden oluşmakla birlikte “İş Birliği Yapan” (6 madde), “Dış Etkileri İyi Bilen” (6 madde), “İnisiyatif Alan” (6 madde), “Güvenilir” (6 madde) ve “İlgilenen” (6 madde) alt boyutlarından oluşmaktadır. İlgili ölçeğin geliştirilme çalışmasında ölçeğe ait Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ölçek geneli için .94 olarak tespit edilmiştir. Bu çalışmada ise güvenirlik katsayısı .95 olarak hesaplanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Cronbach's Alpha Test Sonuçları

Ölçek Alt Boyutları	Cronbach's Alpha	n
İş Birliği Yapan	.82	6
Dış Etkileri İyi Bilen	.79	6
Güvenilir	.80	6
İlgilenen	.84	6
Bireysel Girişimcilik Eğilimi Ölçeği	.95	30

3.3. Verilerin Analizi

Çalışmada kullanılan katılımcı formu ve ilgili ölçek “Selçuk Üniversitesi/Turizm Fakültesi” etik kurulu tarafından onaylanmıştır. İlgili form ve ölçek 12.12.2021 ve 25.02.2022 tarihleri arasında yüz yüze anket tekniği kullanarak elde edilmiştir. Kapalı spor salonlarına bırakılan 250 veri toplama aracından 240'ı, doğa kulüplerine bırakılan 250 veri toplama aracından 230'u geri dönmüş olup, geri dönüş oranı %94'tür. Veri toplama araçlarının değerlendirilmesinde eksik ve hatalı doldurmadan kaynaklı olarak 52 form kapsam dışı bırakılmıştır. Veri analizi için elde kalan 418 form ile analizler “Jamovi” programı aracılığı ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sorularının cevaplanmasına yönelik Manova testi gerçekleştirilmiştir. Manova testi öncesinde verilerin parametrik test koşullarını sağlayıp sağlamadığı çarpıklık-basıklık analizi ile kontrol edilmiş olup tüm değerlerin ± 2 değerleri arasında olduğu tespit edilmiştir (Hyndman & Fan, 1996). Bu nedenle parametrik (homojenlik varsayımı sağlanmış) analizler gerçekleştirilmiştir. Bağımlı değişkenlerin

doğrusal kombinasyonlarının bağımsız değişkene göre fark analizinin gerçekleştirildiği bu analiz yönteminde; ayrı ayrı t-testi ya da Anova testleri yerine Manova yapılmasındaki temel amacımız Tip1 hatayı (Her analizde ortaya çıkan hata türüdür. Ayrı ayrı t-testi ya da Anova testleri gerçekleştirilirken her bir analizde hata payı ayrı ayrı ortaya çıkmakta ve bu hata payı oranları birleşerek analizin gücünü düşürmektedir) azaltmaktır. Bu nedenle tüm analizler Manova üzerinden gerçekleştirilmiştir.

4. Bulgular

Bireylerin ciddi serbest zaman faaliyet tercihleri ve faaliyet süresi bağımsız değişkenlerinin girişimcilik eğilimi alt parametreleri bileşik puan ortalamaları üzerinde anlamlı bir etkisi olup olmadığını incelemek amacıyla “Manova” testi gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların girişimcilik eğilimlerine ilişkin bilgiler Tablo 2’de sunulmuştur. Tablo 2’ye göre, iş birliği alt boyutunda kapalı alanları tercih eden birey ortalamalarının $x = 3,88$, dış etkileri iyi bilme alt boyutunda ise açık alanları tercih eden bireylerin $x = 3,81$, ilgilenen alt boyutunda ise kapalı alanları tercih eden katılımcılara ait ortalamaların $x = 3,88$ daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Faaliyet süresi değişkeni ele alındığında; tüm alt parametrelerde 4 saat ve üzeri katılım gösteren birey ortalamalarının ($x = 4,22$; $x = 4,04$; $x = 4,29$; $x = 4,30$) daha yüksek olduğu anlaşılmıştır.

Bu farkların anlamlılığını bileşik puanlar üzerinden test etmek amacıyla gerçekleştirilen Manova analizi öncesinde katılımcıların tercih etmiş oldukları ciddi boş zaman faaliyeti ve haftalık süre değişkenlerine ait puanların normallik varsayımı çarpıklık-basıklık katsayıları ile kontrol edilmiş ve tüm değerlerin ± 2 aralığında kaldığı görülmüştür. Bağımlı değişkenler arası saçılma diyagramlarının ve korelasyon matrislerinin incelenmesi sonucunda; değişkenler arasında .690 ile .798 aralığında değişen anlamlı doğrusal ilişkiler olduğu anlaşılmıştır ($p < .05$). Kovaryans matrislerinin eşitliği koşulu “Box’s M test” ile sınanmış ve kovaryans matrisleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (x_2 (faaliyet tercihi) = 35.2; $p < .001$; x_2 (faaliyet süresi) = 479; $p < .001$). Bu durum kovaryans matrislerinin eşitliği varsayımını ihlal etmekle birlikte örneklem grupları arasında eşitlik olması durumunda testlere devam edilebileceğini göstermektedir (Field, 2017).

Yapılan “Manova” testi sonucunda (Tablo 3); araştırmaya katılım gösteren bireylerin tercih etmiş oldukları faaliyet türü ile girişimcilik parametreleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmadığı görülmektedir ($F(4-413) = 1,98$; $p > .05$; Pillai’s Trace (v) = .018). Analizlerin devamında gerçekleştirilen tek yönlü varyans analizi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olmadığı gözlemlenmiştir ($p > .05$).

Tablo 2. Serbest Zaman Faaliyet Seçimi ve Faaliyet Süresine İlişkin Betimsel İstatistikler

Bağımlı Değişken	Faaliyet Türü	n	x	sd
İş birliği	Kapalı Alan	226	3.88	.62
	Açık Alan	192	3.83	.72
Dış Etkileri İyi Bilme	Kapalı Alan	226	3.81	.76
	Açık Alan	192	3.86	.73
Güvenilir	Kapalı Alan	226	3.88	.68
	Açık Alan	192	3.89	.65
İlgilenen	Kapalı Alan	226	3.88	.63
	Açık Alan	192	3.79	.67
Bağımlı Değişken	Faaliyet Süresi	n	x	sd
İş birliği	1-2 saat	134	3.75	.48
	2-3 saat	139	3.65	.52
	3-4 saat	59	4.10	.86
	4 saat ve üzeri	86	4.22	.80
Dış Etkileri İyi Bilme	1-2 saat	134	3.75	.69
	2-3 saat	139	3.75	.76
	3-4 saat	59	3.91	.78
	4 saat ve üzeri	86	4.04	.71
Güvenilir	1-2 saat	134	3.82	.61
	2-3 saat	139	3.59	.64
	3-4 saat	59	4.16	.59
	4 saat ve üzeri	86	4.29	.56
İlgilenen	1-2 saat	134	3.75	.50
	2-3 saat	139	3.50	.56
	3-4 saat	59	4.17	.68
	4 saat ve üzeri	86	4.30	.63

n= Örneklem, x= Ortalama, sd= standart sapma

Faaliyet türü (açık ve kapalı alan ciddi serbest zaman faaliyetlerine katılım) ile girişimcilik eğilimleri arasında anlamlı bir farklılık olacağı varsayılmıştır (H1). Fakat elde edilen bulgu akabinde hipotezimiz reddedilmiştir.

Faaliyet süresi açısından “Manova” testi sonucunda ise; girişimciliğin alt parametrelerinden olan iş birliği, güvenilir ve ilgilenen alt boyutları ile faaliyet süresi arasında anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir ($F(14,1) = p > .05$; Pillai's Trace ($v = .360$). Bonferroni düzeltmesi yapılan anlamlılık düzeyi ölçüt alındığında ($p < .012$) iş birliği ($F(3-414) = 18,37$; $p < .05$), güvenilir ($F(3-414) = 27,62$; $p < .05$) ve ilgilenen ($F(3-414) = 41,02$; $p < .05$) alt boyutları için gruplar arası anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Gruplara ait ortalamalar incelendiğinde (Tablo 2); iş birliği değişkeni ekseninde 4 saat ve üzerinde faaliyetlere katılım gösteren birey ortalamalarının ($x = 4,22$) diğer gruba dahil olanlara kıyasla ($x(1-2 \text{ saat}) = 3,75$; $x(2-3 \text{ saat}) = 3,65$; $x(3-4 \text{ saat}) = 4,10$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir. Güvenilirlik değişkeninde ise; 4 saat ve üzerinde faaliyetlere katılım gösteren birey ortalamalarının ($x = 4,29$) diğer gruplara dahil olanlara kıyasla ($x(1-2 \text{ saat}) = 3,82$; $x(2-3 \text{ saat}) = 3,59$; $x(3-4 \text{ saat}) = 4,16$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu; ilgilenen değişkeninde ise yine 4 saat ve üzerinde faaliyetlere katılım gösteren birey ortalamalarının $x = 4,30$ diğer gruplara dahil olanlara kıyasla ($x(1-2 \text{ saat}) = 3,75$; $x(2-3 \text{ saat}) = 3,50$; $x(3-4 \text{ saat}) = 4,17$) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, girişimcilik eğilimi alt boyutlarından olan iş birliği, dış etkileri iyi bilme, güvenilir olma ve ilgilenim olgularının doğrusal kombinasyonları, ciddi serbest zaman faaliyet süresine göre farklılaşmaktadır (H2) hipotezini doğrulamaktadır.

5. Sonuç ve Öneri

Girişimcilik eğilimlerinin tespit edilmesine yönelik

gerçekleştirilen çalışmalarda ortak amaç; ulusların gelişimi için hayati bir rol oynayan girişimciliğin hangi faktörlere bağlı olarak değişebileceğini anlamlandırabilmektir (Jones, 2010; Wry vd., 2023). Girişimcilik üzerine tasarlanan araştırmalar ağırlıklı olarak ekonomi alanı içerisinde değerlendirilebilmekte iken (Acs vd., 2008; Suchek vd., 2022), bireyin serbest zamanlarında gerçekleştirdiği faaliyetler ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir farklılık oluşabileceği hipoteziyle oluşturulan bu çalışmanın sonuçları şu şekildedir:

Bireylerin ciddi serbest zaman faaliyet seçimleri ile girişimcilik eğilimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamasıdır. Öte yandan ciddi serbest zaman katılımcılarının faaliyet süresi değişkeni ile girişimcilik eğilimlerinden olan “iş birliği”, “güvenilir” ve “ilgilenen” alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmiştir ($p < 0.12$). Ciddi serbest zaman faaliyet seçimi ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı farklılık tespit edilememesinin temel nedeninin, her iki faaliyet şeklinin de bireylerde benzer fiziksel, psikolojik, duygusal ve sosyal faydalar sağlamasından (Cohen-Gewerc & Stebbins, 2013; Elkington & Stebbins, 2014) kaynaklandığı düşünülmektedir. Ek olarak ciddi serbest zaman faaliyetlerine katılım, bireyin yaratıcılığını ve yenilikçi düşünme becerilerini geliştirmesinin yanında risk alma ve karar verme becerilerini de olumlu yönde etkileyebilmektedir (Varol vd., 2022). Girişimcilik eğilimine sahip bireyler ise genellikle proaktif, yenilikçi ve riski yönetebilen bireyler olarak algılanır (Mosey vd., 2022). Ciddi serbest zaman faaliyetlerine katılım sonucunda elde edilen ya da bu tür faaliyetlere katılım yoluyla ortaya çıkabilen beceriler ile girişimci bireylerin becerileri birçok açıdan ortak bir kesişim kümesinde bulunmaktadır. Kirkham vd. (2011) girişimciliğin fırsatları fark etmek, alternatifler üretmek ve en iyisini seçmekle ilgili olduğu konusunda bir fikir birliği oluştuğunu öne sürmektedir. Varol vd. (2022) ise ciddi serbest zaman faaliyetlerinden olan

Tablo 3. Bireylerin Girişimcilik Parametrelerinin Faaliyet Türü ve Faaliyet Süresi Değişkenlerine göre Manova Sonuçları

Kaynak	Bağımlı Değişken	Kareler Toplamı	SS	Kareler Ortalaması	f	p
Faaliyet Türü	İş birliği	.295	1	.295	.647	.421
	Dış Etkileri İyi Bilen	.283		.283	.503	.479
	Güvenilir	.010		.010	.023	.880
	İlgilenen	.896		.896	2,088	.149
	İş birliği	189,78		.456		
Hata	Dış Etkileri İyi Bilen	234,35	416	.563		
	Güvenilir	188,14		.452		
	İlgilenen	178,61		.429		
	İş birliği	22,33		7,444	18,37	<.001*
Faaliyet Süresi	Dış Etkileri İyi Bilen	05,90	3	1,966	3,56	.014
	Güvenilir	31,37		1,458	27,62	<.001*
	İlgilenen	41,14		13,712	41,02	<.001*
	İş birliği	167,75		.405		
Hata	Dış Etkileri İyi Bilen	228,74	414	.553		
	Güvenilir	156,78		.379		
	İlgilenen	138,38		.334		

* $p < .012$ (Bonferroni düzeltmesi); SS= standart sapma, f= frekans, p= anlamlılık

yamaç paraşütüne katılım sağlayan bireylerin alternatifler üretmek ve en iyisini tercih etmek zorunda olduklarını aksi taktirde faaliyet esnasında bir takım olumsuz durumlar ile karşılaşabileceğini belirtmektedir. Bu noktada girişimcilik eğilimi ve ciddi serbest zaman faaliyetleri arasında anlamlı bir farklılığın tespit edilememiş olması beklenen bir sonuç olarak ortaya çıkabilmektedir.

Araştırmada elde edilen bir diğer sonuca göre ise, ciddi serbest zaman faaliyetlerine katılım süresi ile girişimcilik eğilimi “iş birliği”, “güvenilir” ve “ilgilenen” alt boyutlarında anlamlı farklılık tespit edilmesidir ($p < 0.12$). Ayrıca katılımcıların ortalamaları dikkate alındığında (Tablo 2), ciddi serbest zaman faaliyetlerine katılım süresi arttıkça tüm alt boyutlarda ortalama puanların yükseldiği anlaşılmaktadır. Ciddi serbest zaman faaliyetleri doğası gereği sistematik ve düzenli katılımın gerektiği faaliyetler olarak betimlenmektedir (Stebbins, 2020). Ayrıca ciddi serbest zaman faaliyetlerinin karakteristik özellikleri (azim, kariyer, kişisel efor, kişisel fayda, aktivite ile özdeşleşme ve karakter), faaliyete katılım süresine bağlı olarak artış gösterebilmektedir (Liu & Yu, 2015). Ciddi serbest zaman faaliyetlerinin karakteristik özelliklerinden bir diğeri olan aktivite ile özdeşleşme olgusunun “ilgilenen” alt boyutunda anlamlı bir farklılığa neden olmuş olabileceği düşünülmektedir. Nitekim “ilgilenen” alt boyutundaki maddeler dikkate alındığında, inisiyatif alma ve diğerleri yol gösterme kavramları ön plana çıkmaktadır. Ciddi serbest zaman katılımcılarının da faaliyetin doğası gereği inisiyatif alma yeteneklerinin gelişmiş olması beklenmektedir (Elkington & Stebbins, 2014). Ek olarak, araştırma kapsamına dahil edilen ciddi serbest zaman faaliyetleri doğada grup şeklinde gerçekleştirilenler ve kapalı alanlarda gerçekleştirilen faaliyetler olarak sınırlandırılmıştır. Özellikle doğada gerçekleştirilen faaliyetlerde “iş birliği” kaçınılmaz olarak faaliyet katılımcıları arasında gelişmektedir (Varol vd., 2022). Bu nedenle bu tür faaliyetlere daha uzun süre katılım sağlayan bireyler arasında, girişimciliğin “iş birliği” alt boyutunda anlamlı farklılaşmanın meydana geldiği düşünülmektedir. Son olarak faaliyet katılımcılarının süre değişkeni arttıkça “güvenilir” alt boyutunda ortalama olarak farklılaşma meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu durumun altında yatan temel nedenin ise, özellikle grup bazlı ciddi serbest zaman faaliyet katılımcılarının, aktiviteyi sürdürmek ve ilerleme kaydedebilmek amacıyla grup üyelerine karşı güven duygusunun gelişmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, ciddi serbest zaman faaliyet seçimi ile girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmezken ($p > 0.12$), istatistiksel olarak ciddi serbest zaman faaliyet süresi ve girişimcilik eğilimi arasında anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmıştır ($p < 0.12$). Bildiğimiz kadarıyla, İngilizce ve Türkçe literatür kapsamında ciddi serbest zaman faaliyetleri ve girişimcilik eğilimi üzerindeki ilk çalışmanın gerçekleştirildiği bu araştırmada birtakım eksiklikleri bulunmaktadır. Öncelikle örneklem seçiminde ciddi serbest zaman faaliyetleri yalnızca açık ve kapalı alanlar olarak sınıflandırılmıştır. Bu nedenle hangi tür ciddi serbest zaman faaliyetinin girişimcilik eğiliminde farklılaşmaya neden olduğu anlaşılamamaktadır. İkinci olarak bu araştırmada yalnızca mevcut durum analizi gerçekleştirilmiştir. Ciddi serbest zaman faaliyetleri ve girişimcilik eğilimi arasındaki etkileşimi ortaya koyacak birtakım çalışmalara ihtiyaç vardır.

Bu nedenle ciddi serbest zaman faaliyet katılımcılarının hangi özelliklerinin girişimcilik eğilimini etkilediğine yönelik araştırmaların tasarlanması önemlidir. Ayrıca nicel araştırmalara ek olarak nitel görüşmelerin de gerçekleştirilmesinin birtakım faydaları bulunmaktadır. Bu sayede olgunun altında yatan nedenler derinlemesine incelenebilecektir.

Etik Beyan: Bu çalışmada kullanılan anket yöntemi için Necmettin Erbakan Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 09/06/2023 tarihli ve 07 nolu toplantısında 2023/226 sayılı kararı ile izin alınmıştır. Aksi bir durumun tespiti halinde TO&RE Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk çalışmanın yazar (lar) ına aittir.

Yazar Katkı Beyanı: 1. Yazarın katkı oranı %40, 2. Yazarın katkı oranı %30 ve 3. Yazarın katkı oranı ise %30'dur.

Çıkar Beyanı: Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

Kaynakça

- Acs, Z. J., Desai, S. & Hessels, J. (2008). Entrepreneurship, Economic Development and Institutions. *Small Business Economics*, 31(3), 219–234. <https://doi.org/10.1007/s11187-008-9135-9>
- Adesoye, A. A. & Ajibua, M. (2015). Exploring the Concept of Leisure and Its Impact on Quality of life. *American Journal of Social Science Research*, 1(2), 77–84.
- Aksu, H. S., & Kaya, A. (2021). Rekreasyon ve Etkinlik Yönetimi. Y. Doğan ve S. Öner (Ed.), *Spor ve Bilim 4* içinde (s. 185–203). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Aksu, H. S., Güneş, G. & Kaya, A. (2022). Covid-19 Küresel Salgını Sürecinde Rekreasyona Aktif Katılımın Yalnızlık Algısına Etkisi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(5), 83–97. <https://doi.org/10.26677/TR1010.2022.922>
- Aslan, Ş. (2018). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Aydoğan, D. (2018). *Girişimcilik ve Kültür, Türk Sineması'nda İş ve Girişimci Temsilcileri 1970-2010*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Bano, S., Tripathi, R. C. & Education, P. (2013). Recreational sport activities: Psychological well-being of children in Government and Private Schools. *International Educational E-Journal*, 2(3), 78–83.
- Bayram, A. T., Kavlak, H. T., Dogra, J. & Bayram, G. E. (2020). Hopelessness against desire to pursue a career in tourism: An empirical analysis of Sinop University, Turkey. *Turyzm/Tourism*, 30(2), 115–123. <http://dx.doi.org/10.18778/0867-5856.30.2.27>
- Berl, R. L., Williamson, N. C. & Powell, T. (1984). Industrial salesforce motivation: A critique and test of Maslow's hierarchy of need. *Journal of Personal Selling & Sales Management*, 4(1), 32–39. <https://doi.org/10.1080/08853134.1984.10754367>
- Bielinis, E., Bielinis, L., Krupińska-Szeluga, S., Łukowski, A. & Takayama, N. (2019). The Effects of a Short Forest Recreation Program on Physiological and Psychological Relaxation in Young Polish Adults. *Forests*, 10(1), 34. <https://doi.org/10.3390/f10010034>
- Bilge, H. & Bal, V. (2012). Girişimcilik Eğilimi: Celal Bayar Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 131–148.
- Carnicelli, S., Drummond, S. & Anderson, H. (2021). Making the connection using Action Research: serious leisure and the Caledonian Railway. *Journal of Heritage Tourism*, 16(6), 615–

631. <https://doi.org/10.1080/1743873X.2020.1820015>
- Chantry, A. J., Bishop, N. C., Hamer, M. & Paine, N. J. (2022). Sedentary behaviour, physical activity and psychobiological stress reactivity: A systematic review. *Biological Psychology*, 108374. <https://doi.org/10.1016/j.biopsycho.2022.108374>
- Cohen-Gewerc, E. & Stebbins, R. A. (2013). *Serious leisure and individuality*. England: McGill-Queen's Press-MQUP.
- Curran, R., Baxter, I. W. F., Collinson, E., Gannon, M. J., Lochrie, S., Taheri, B., Thompson, J. & Yalinay, O. (2018). The traditional marketplace: serious leisure and recommending authentic travel. *The Service Industries Journal*, 38(16), 1116–1132. <https://doi.org/10.1080/02642069.2018.1432603>
- Çakırcı, M. (2016). *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Demirel, M., Varol, F., Bozoğlu, M. S., Kaya, A. & Aksu, H. S. (2022). Rekreatif Amaçlı Tenis Oynayan Bireylerde Akış Deneyimi ve Serbest Zaman İlgilenimi. *Çatalhöyük Uluslararası Turizm ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9, 54–66.
- Doistua, J., Lazcano, I. & Madariaga, A. (2022). Serious Leisure and Passion in University Programs for Seniors. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(6), 3573. <https://doi.org/10.3390/ijerph19063573>
- Ege, İ. & İnce, F. (2020). *Yenilikçi Girişimcilik Teori ve Uygulama*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Elkington, S. & Stebbins, R. (2014). *The serious leisure perspective: An introduction*. London: Routledge.
- Field, A. (2017). *Discovering Statistics Using IBM SPSS Statistics* (5th ed.). United States: SAGE Publications.
- Frash, R. E. & Blose, J. E. (2019). Serious leisure as a predictor of travel intentions and flow in motorcycle tourism. *Tourism Recreation Research*, 44(4), 516–531. <https://doi.org/10.1080/02508281.2019.1626118>
- Güzel, P., Yavaş Tez, Ö. & Esentaş, M. (2020). Serbest Zaman Doyumunun Mutluluk Üzerindeki Etkisinde Cinsiyetin Düzenleyici Rolü. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(4), 283–296. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.711055>
- Harper, N. J., Fernee, C. R. & Gabrielsen, L. E. (2021). Nature's Role in Outdoor Therapies: An Umbrella Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(10), 5117. <https://doi.org/10.3390/ijerph18105117>
- Hayosh, T. (2017). Engagement is serious leisure as practice for coping with the stress of daily life. *World Leisure Journal*, 59(3), 206–217. <https://doi.org/10.1080/16078055.2017.1345485>
- Heidari, K., Heydarinejad, S., Saffari, M. & Khatibi, A. (2021). Investigating the leisure behavior of Iranians: the structural model of serious leisure, recreation specialization and place attachment. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*, 13(1), 77–93. <https://doi.org/10.1080/19407963.2019.1694030>
- Hyndman, R. J. & Fan, Y. (1996). Sample quantiles in statistical packages. *The American Statistician*, 50(4), 361–365. <https://doi.org/10.2307/2684934>
- İşık, M. & Uğurlu, F. (2021). *Günümüz ve Geleceğin Girişimcilik Türleri*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Jones, C. (2010). Entrepreneurship education: revisiting our role and its purpose. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 17(4), 500–513. <https://doi.org/10.1108/14626001011088697>
- Kavlak, H.T. & Aksu, H.S. (2023). The effect of attitudes towards physical violence and demographic variables on serious leisure time activity choice. *Journal of Education and Recreation Patterns (JERP)*, 4(2), 494–506. DOI: <https://doi.org/10.53016/jerp.v4i2.173>
- Kavlak, T., H., Düzgün, E., Karaçar, E. & Zararsız, F., H. (2021). Tiyatro Oyuncularının Boş Zaman Tatminleri ve Yaşam Doyumları Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 8(1), 73–93. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-48036>
- Kirkham, P., Simon, M. & Martin, B. (2011). *Ingenuity in Practice: A Guide for Clear Thinking*. England: University of Nottingham,
- Koç, M. & Demirel, M. (2020). The relationship between serious and casual leisure and leisure management and its education: A research on Generation Y. *African Educational Research Journal*, 8(2), 210–220. <https://doi.org/10.30918/AERJ.82.20.055>
- Kümbül-Güler, B. (2010). *Sosyal Girişimcilik*. Ankara: Efil Kitabevi.
- Lamont, M., Kennelly, M. & Moyle, B. (2014). Costs and Perseverance in Serious Leisure Careers. *Leisure Sciences*, 36(2), 144–160. <https://doi.org/10.1080/01490400.2013.857623>
- Lee, K. & Ewert, A. (2019). Understanding the motivations of serious leisure participation: a self-determination approach. *Annals of Leisure Research*, 22(1), 76–96. <https://doi.org/10.1080/11745398.2018.1469420>
- Lim, R. (2020). Monetizing serious leisure: A grounded study of fashion blogshops. *Journal of Leisure Research*, 51(1), 88–106. <https://doi.org/10.1080/00222216.2019.1633234>
- Liu, H. & Yu, B. (2015). Serious Leisure, Leisure Satisfaction and Subjective Well-Being of Chinese University Students. *Social Indicators Research*, 122(1), 159–174. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0687-6>
- Marcu, G., Iordanescua, C. & Iordanescua, E. (2012). The influence of the psychological factors upon the entrepreneurial tendency in crisis environments. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 33, 473–477. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.01.166>
- Mirza, Ş. & Demiral, G. (2019). Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerindeki Etkileri ve Yüksek Lisans Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(4), 3256–3268. <http://doi.org/10.20491/isarder.2019.808>
- Mosey, S., Shipway, R. & Symons, C. (2022). *Entrepreneurship and Innovation in Sport and Leisure*. In *Entrepreneurship and Innovation in Sport and Leisure*. England: Routledge.
- Myrzabekkyzy, K., Bolganbayev, A. & Kelesbayev, D. (2020). Entrepreneurship Trend And The Effect of Market Focus on Performance. *Third Sector Social Economic Review*, 55(4), 2206–2224. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.20.10.1447>
- Ntoumanis, N. (2001). *A Step-by-Step Guide to SPSS for Sport and Exercise Studies*. England: Routledge Taylor & Francis Group.
- Patterson, I. & Pegg, S. (2009). Serious leisure and people with intellectual disabilities: benefits and opportunities. *Leisure Studies*, 28(4), 387–402. <https://doi.org/10.1080/02614360903071688>
- Sart, G. (2020). Bireysel Girişimcilik Eğilimi Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *International Journal of Applied Economic and Finance Studies*, 5(1), 58–72.
- Stebbins, R. (2016). Serbest Zaman Fikri: Temel İlkeler (M. Demirel, N. E. Ekinci, Ü. D. Üstün, U. Işık & O. Gümüşgöl, Çev.). Ankara: Spor Kitabevi.
- Stebbins, R. A. (1982). Serious Leisure: A Conceptual Statement. *The Pacific Sociological Review*, 25(2), 251–272. <https://doi.org/10.2307/1388726>
- Stebbins, R. A. (2020). *The Serious Leisure Perspective*. In *Serious Leisure*. England: Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-48036-3>
- Suchek, N., Ferreira, J. J. & Fernandes, P. O. (2022). A review of entrepreneurship and circular economy research: State of the art and future directions. *Business Strategy and the Environment*, 31(5), 2256–2283. <https://doi.org/10.1002/bse.3020>

- Torkildsen, G. (2005). *Leisure and Recreation Management* (5th ed.). England: Routledge Taylor & Francis Group.
- Varol, F., Aksu, H. S. & Demirel, M. (2022). Evaluation of outdoor recreation potential of destinations in terms of paragliding: the case of Konya. *Tourism and Recreation*, 4(1), 13–23. <https://doi.org/10.53601/tourismandrecreation.1079252>
- Wry, T., York, J. G. & Waldron, T. L. (2023). The purpose and potential of entrepreneurship research. *Strategic Organization*, 21(2), 429–446. <https://doi.org/10.1177/14761270221124052>
- Yao, X., Wu, X. & Long, D. (2016). University students' entrepreneurial tendency in China. *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*, 8(1), 60–81. <https://doi.org/10.1108/JEEE-03-2015-0021>
- Yıldırım, İ. E. (2017). *İstatistiksel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınları.